

Orgaandonatie: gemengde gevoelens

Rond orgaandonatie heb ik altijd wat gemengde gevoelens. Het belang van orgaandonatie is duidelijk: donororganen kunnen levens redden. Maar daartegenover staat een vaag en moeilijk te verwoorden onbehagen. Krijgen we niet een soort 'garage-model' van geneeskunde, waarmee we in ons lichaam alle kapotte onderdelen kunnen repareren en desnoods vervangen - ook als we ze eerst door een ongezond leven hebben overbelast? Toont het niet een gebrek aan respect voor een overledene (en voor zijn nabestaanden) om hem door kunstmatige beademing nog in een soort schijnleven te houden, opdat zijn organen goed blijven?

Zelfbeschikking?

Ik heb de indruk dat dit soort vage huiver bij veel mensen speelt. Ook daarom is het goed om het zelfbeschikkingsrecht te benadrukken - orgaandonatie is niet vanzelfsprekend. De grote vraag in het politieke debat is in welk systeem dat zelfbeschikkingsrecht het beste tot uitdrukking komt. Is expliciete toestemming vereist, van de overledene via een codicil, of van diens nabestaanden (toestemmingsstelsel)? Of is het voldoende dat ieder die bezwaren heeft, deze kenbaar kan maken - wie dat niet gedaan heeft, wordt dan geacht donor te zijn (geen-bezwaar-systeem)?

Het kabinet heeft hierbij een goede tussenoplossing voorgesteld in de vorm van een algemeen registratiesysteem. Elke Nederlander kan vanaf zijn achttiende jaar een kaart opsturen en daarin verklaren of hij toestemming geeft voor orgaandonatie, bezwaar aantekent of de beslissing overlaat aan zijn nabestaanden.

Maar ook dan houden we het probleem wat te doen wanneer iemand zich niet heeft uitgesproken. In die discussie wordt volgens mij te gemakkelijk uitgegaan van een ideaalbeeld van een mondige, rationele burger. (Johan Goud heeft overigens vergelijkbare twijfels verwoord inzake euthanasie en hulp bij zelfdoding). Als we allemaal zo'n kaart toegestuurd krijgen, dan zullen juist groepen die niet zo mondig zijn - zwervers, immigranten, analfabeten - de kaart niet invullen. Het argument van voorstanders van een geen-bezwaar-systeem dat ieder een kans heeft gehad om bezwaar te maken, gaat voor deze groepen niet op. En dan is er ook nog een grote groep die het zo ingewikkeld vindt dat men maar geen beslissing kan nemen - hun zwijgen mag zeker niet als toestemming worden geïnterpreteerd.

De nabestaanden

Soms wordt er naar mijn idee ook teveel de nadruk gelegd op de (vermeende) wil van de overledene. Wanneer er op dit moment geen codicil is, wordt de nabestaanden om 'plaatsvervangende' toestemming gevraagd. Daarbij wordt doorgaans gesuggereerd dat zij 'in de geest van de overledene' moeten beslissen. Ik denk dat deze benadering te eenzijdig is. De overledene is dood en heeft tijdens zijn leven zich blijkbaar niet uitgesproken. De nabestaanden zullen nu verder moeten leven en bij hun beslissing mogen daarom zowel hun ideeën over wat bij de overledene zou hebben gepast, als hun eigen gevoelens een rol spelen. Hebben zij gevoelsmatig sterke bezwaren tegen de orgaandonatie, dan is dat een heel legitieme grond om nee te zeggen.

De grote winst van het kabinetsvoorstel is dat dit wordt erkend, doordat de mogelijkheid wordt geopend om de beslissing t.z.t. over te laten aan de nabestaanden. Als ik het op mezelf betrek, is dat ook hoe ik er over denk. Ik heb geen donorcodicil, zoals ik ook niet heb bepaald of ik wil worden begraven of gecremeerd. Over beide heb ik geen uitgesproken mening. Mijn vriend en mijn familie mogen t.z.t. bepalen wat ze willen - zij moeten immers verder leven.

Het CDA-Kamerlid Lansink deed in februari de ongelukkige uitspraak dat we niet van onszelf maar van elkaar zijn. Vanuit een christelijke traditie kan men beter zeggen dat we er vóór elkaar zijn. Voor degenen die behoefte hebben aan een donororgaan, maar ook voor onze directe naasten. In mijn eigen afweging laat ik daarom graag aan die laatste de uiteindelijke beslissing.

Wibren van der Burg